

томом тритомного видання, яке буде поширюватися через національно-патріотичні громадські організації.

До підготовки документів залучалися співробітники Державного архіву Сумської області, а видати книгу вдалося завдяки допомозі знаного на Сумщині мецената Ростислава Мартинюка - редактора сайту ugraina.org. Видавець Андрій Наталуха безкоштовно змакетував книгу.

Зрештою, з упевненістю можна сказати, що презентоване видання започатковує дослідження маловідомої, але вкрай важливої сторінки історії Сумщини, як складової загальноукраїнської історії.

Відеосюжет можна переглянути на веб-сайті:

<http://www.sumynews.tv/tidings/item/2243-gennadyj-yvanushhenko-prezentoval-knygu-o-sumskyyh-povstanczah.html>.

ВЛАСЕНКО В.М.

Якімова Антоніна. Українці в Болгарії: філософія історичного буття. - Софія, 2011. - 100 с.

В умовах поступової інтеграції України до європейських політичних структур, налагодження економічної співпраці з країнами континенту посилюється інтерес науковців, широкого загалу до історії тих країн, з якими Україна має давні і сталі взаємовідносини. І це природно, зважаючи на те, що у багатьох країнах Європи вже тривалий час існує українська діаспора. Саме тому науково-популярна книга Антоніни Якімової про історію української діаспори у Болгарії, українсько-болгарські політичні, економічні, культурні та наукові зв'язки є актуальною.

Видання здійснене за фінансової підтримки Почесного консула України у м. Русе Пламена Бобокова.

Відкриває книгу "Слово до читача" (с.3), в якому авторка коротко обґрунтовує вибір теми своєї розвідки, формулює мету та завдання роботи.

У передмові "До 20-ї річниці встановлення дипломатичних відносин між Україною та Болгарією" (с.4-6) Надзвичайний і Повноважний Посол України в Болгарії Віктор Кальник наголосив на важливості політичного діалогу між двома країнами, відзначив конструктивну і послідовну підтримку Болгарією євроінтеграційного курсу України, охарактеризував рівень розвитку українсько-болгарських взаємовідносин, співпрацю у рамках міжнародних і регіональних організацій (ООН, ОБСЄ, РЄ, ПАРЄ, ЦЄІ, ОЧЄС), ступінь взаємодії двох країн у вирішенні політичних, економічних, культурних та освітніх проблем української діаспори у Болгарії та болгарської діаспори в Україні.

Книга складається з 5 розділів, в яких за проблемно-хронологічним принципом викладено її основний матеріал. У кожному розділі є підрозділ, присвячений питанням культури того чи іншого історичного періоду. Наприкінці кожного розділу подано список використаної літератури (посилання). У розділі "Передісторія. Культура X-XVIII ст." (с.7-17) авторка охарактеризувала початковий етап українсько-болгарських відносин - за часів Київської Русі, Першого та Другого Болгарських царств, звернувши увагу на родинні зв'язки руських князів з болгарськими монархами, таку форму культурної взаємодії, як переклади рукописної літератури (життя святих, "Закон за съдене на хората", Євангеліє з Галича 1568 р.) та стародруків ("Апостол" 1574 р., Острозька

Біблія 1581 р., “Антологіон” 1619 р., “Літургіаріон” Петра Могили 1629 р., “Требник” Петра Могили 1646 р., “Житіє Іоана Рильського” 1671 р., “Часослов” 1751 р. та ін.), а також зведення споруд культової архітектури.

У другому розділі “Поселення українців у Болгарії. Персоналії. Культура ХІХ ст.” (с.17-42) йдеться про поселення русичів на болгарських землях, зокрема у с.Гложене у ХІІІ ст., Києвски Извор, службу та життя у Болгарії руських князів Якова Святославича та Ростислава Михайловича, запорозьких козаків у Добруджі (заснування Задунайської Січі). А.Якімова відзначила роль українців на культурно-освітній ниві у Болгарії, зокрема, педагога М.Юркевича, музиканта О.Шульговського, філолога У.Левенсона, журналіста Я.Романчука (Драгана), відомого політичного діяча, історика, професора Софійського університету М.Драгоманова та його особисту бібліотеку. Невеличкі сюжети авторка присвятила мандрівникам і вченим І.Вишенському, В.Григоровичу-Барському, Ю.Венеліну та ін. В окремому підрозділі розповідається про участь русичів та українців у війнах на території Болгарії, починаючи від походів давньоруських дружин на Візантію через Болгарію, захоплення козаками міст Варна і Бургас, штурму Сілістри, оборони Шипки під час російсько-турецької війни 1877-1878 рр. та закінчуючи бойовими діями Третього Українського фронту у роки Другої світової війни. Згадуються і герої цих подій - І.Котляревський (1806), М.Садовський (М.Тобілевич) та М.Драгомиров (1877-1878). У підрозділі про культуру ХІХ ст. показана роль українських майстрів архітектури, літератури, музики, образотворчого та театрального мистецтв у розвитку болгарської культури.

У третьому розділі “Українська еміграція в Болгарії. Культура ХХ ст.” (с.43-57) охарактеризовано чотири хвилі української еміграції, нинішнє становище української діаспори у світі взагалі та в окремих країнах зокрема. Досить стисло окреслено першу хвилю еміграції до Болгарії, репатріацію болгар з України. Чимало уваги авторка приділила постаті політемігранта М.Драгоманова, його діяльності у Болгарії та творчій спадщині мислителя. Окремий сюжет присвячено громадській і культурній діяльності доньки М.Драгоманова - Лідії Шишмановій. У підрозділі про культуру ХХ ст. йдеться переважно про українське театральне мистецтво у Болгарії, детально охарактеризовано український репертуар емігрантських та болгарських театральних труп.

Найбільший за обсягом поданої інформації - четвертий розділ книги “Формування української діаспори в Болгарії. Культура ХХ ст.” (с.58-89), що охоплює міжвоєнний період. Саме тоді у Болгарії проживало декілька тисяч українців, які потрапили до цієї країни переважно під час евакуації армій Денікіна і Врангеля, українських повстанців та цивільних біженців. Декілька сотень наших співвітчизників належали до української політичної еміграції. Окремі сюжети присвячено Посольству України у Болгарії, його голові О.Шульгину та співробітнику Д.Шелудьку, взаємовідносинам російської й української еміграції. Охарактеризована діяльність Української студентської спілки, філії Українського національного козацького товариства, Української громади в Болгарії, Українського культурного об'єднання, спортивно-гімнастичних товариств “Січ”, “Сокіл”, українських громад у багатьох містах Болгарії, Українсько-болгарського товариства, показана співпраця українських громадських організацій з болгарськими організаціями “Славянская беседа” та “Юнак”, визначена роль провідників української еміграції у цій країні - В.Филоновича та М.Парашука, болгар - прихильників українського національного руху - І.Шишманова, С.Младенова, М.Арнаудова та ін. Авторка звернула увагу на діяльність уродженців України, колишніх професорів Київського, Новоросійського та Харківського університетів у Софійському університеті.

Серед них - П.Біціллі, П.Богаєвський, М.Дилевський, О.Маньковський, М.Попруженко, М.Поснов, І.Шапшал, О.Янишевський та інші. Розповідається про українську пресу та творчість українських митців у Болгарії.

Останній розділ *“До проблеми збереження національної ідентичності українців в Болгарії. Культура ХХ ст.”* (с.90-100) присвячено третій і четвертій хвилям української еміграції (з середини ХХ ст. і до початку ХХІ ст.), її окремим представникам (Сергій Юзефович), розвитку українознавства та шевченкознавства у Болгарії, ставленню влади до національних меншин, діяльності болгарських (Асоціація українців) й українських громадських інституцій, висвітленню української тематики у пресі та на телебаченні. У підрозділі *“Культура ХХ ст.”* йдеться про знайомство болгарської громадськості з українським кіномистецтвом,

Відзначаючи переваги книги, необхідно вказати на деякі недоліки та висловити побажання. По-перше, авторка іноді порушує хронологічний принцип викладу матеріалу. Так, у другому розділі, де йдеться про ХІХ ст., згадуються славіст, історик, етнограф І.Свенціцький (1876-1956) та мистецтвознавець Д.Степовик (1938 р.н.) або при висвітленні міжвоєнного періоду подається інформація про В.Тараненко (1942 р.н.). По-друге, не слід було, на наш погляд, у кожному розділі виділяти підрозділ про культуру, а винести це питання в окремий розділ. По-третє, варто було б подати іменний та географічний покажчик, що значною мірою підвищило б інформативність книги. Проте вказані вади не є принциповими і не впливають на позитивну оцінку роботи.

Загалом рецензована книга заслуговує на увагу читацької аудиторії, вона виконана на належному рівні і стане у пригоді не тільки науковцям у галузі історії української діаспори у Болгарії, але і викладачам, студентам та всім, хто цікавиться україністиком, історією України та міжнародних відносин.

* * *

Вийшов друком *“Дриновський збірник”* (М-во освіти та науки України, Харківський нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна, Центр болгаристики та балканських досліджень ім. Марина Дринова, Харківське міське т-во болг. культури ім. Марина Дринова; редкол.: С.Ю.Страшнюк (гол. ред.) та ін. - Харків, 2009. - Т.ІІІ. - 487 с.).

До збірника включено статті, в яких розкрито історію російсько-турецької війни 1877-1878 рр. та визволення Болгарії, Третього Болгарського царства, болгарської діаспори, проблеми візантиністики. Окремий розділ присвячено публікації джерел та джерелознавству з різних аспектів болгаристики та балканістики.

Для славістів, істориків, культурологів, викладачів вищих навчальних закладів та інших зацікавлених читачів.

* * *

Побачила світ книга Дмитра Дорошенка *“Слов'янський світ у його минулому й сучасному”* (Упоряд., вст. ст. та прим.: Л.Белей. - К.: Темпора, 2010. - 784 с.).

“Сучасний світ у його минулому й сучасному” Дмитра Дорошенка - це фундаментальний огляд історії та культури всіх слов'янських народів від найдавніших часів до початку ХХ ст. Перше видання цієї праці вийшло 1923 р. у Берліні. Автор описує етнографічні межі, статистику населення, історію та письменство кожного слов'янського народу.

Книга розрахована на славістів, істориків, культурологів та всіх, кого цікавить запропонована тематика.